

Josep Maria Torras Homet

Relats muntanyencs de joventut

Edició a cura d'Òscar i Albert Masó Garcia

■ Cossetània

*Relats muntanyencs
de joventut*

• *Col·lecció Viatgers – 8* •

*Relats muntanyencs
de joventut*

Josep Maria Torras Homet

*Coordinació:
Òscar Masó Garcia
Albert Masó Garcia*

□■ **Cossetània**

Editat amb la col·laboració de:

Primera edició: març del 2023

© dels relats, mapes i croquis: Josep Maria Torras Homet

© de l'edició:

9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 × Tres

Transcripció dels textos originals a ordinador i revisió: Albert Masó Garcia

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-256-8

DL T 132-2023

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

A la família Torras Pallejà, i, en especial, a l'Anna Maria Pallejà, per permetre, amb gran amabilitat i total disponibilitat, consultar els manuscrits de les memòries personals i el material fotogràfic de Josep Maria Torras Homet i donar permís per publicar-los en el present llibre.

A Martí Llobet pels valuosos consells i per compartir els seus records i les seves impressions sense dubtar-ho.

Al Centre Excursionista de Castellar del Vallès, i, en especial, a Rafael Serra i Carme Pelayo, pel seu suport incondicional imprescindible, i a Jaume Torrens, per la confecció voluntària del pròleg juntament amb Rafael Serra.

A la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya per la seva acollida i col·laboració i, en especial, al seu president, Jordi Merino Urbano.

Índex

Pròleg, per Jaume Torrens Calvó i Rafael Serra Llanas	7
Presentació a càrrec de la família Torras Pallejà, per Judith Torras Pallejà.....	10
Torras, el caminar lleuger, per Martí Llobet	12
L'honor d'haver conegut el Sr. Torras, per Albert Masó Garcia i Òscar Masó Garcia.....	18
Interpretació de l'obra	21
Biografia muntanyenca de Josep Maria Torras Homet	28

RELATS

Excursions i travesses

1. Primera excursió al cim de la Mola (Sant Llorenç del Munt) ..	51
2. Camí del Gorg del General (Sant Llorenç del Munt)	55
3. Excursió de Barcelona al monestir de Montserrat	58
4. Fonts de la Mola	69
5. Missa del gall a la Mola	74
6. Les Guilleries	78
7. Travessa Camprodon-Núria.....	85
8. Travessa Cadí-Pedraforca-Ensija	96
9. Travessa del Montseny.....	108
10. Excursió i escalada a la regió d'Agulles de Montserrat	116
11. Travessa Sant Llorenç del Munt – Montserrat	121

Índex

Escalada

1. La primera escalada (Roc Colom, Sant Llorenç del Munt) .. 133
2. Escalada a l'Esquirol (Sant Llorenç del Munt)..... 138
3. Curset d'escalada al Pedraforca 141
4. Als Ecos de Montserrat 150
5. Tercera ascensió a la via Haus-Estrems de la Mòmia
(Montserrat) 155
6. Recull de relats de primeres ascensions entre els anys
1949 i 1952 161

Espeleologia

1. La primera activitat espeleològica (Santa Agnès,
Sant Llorenç del Munt) 179
2. Les Escletxes del Papiol (serra de Collserola) 182
3. Recull de relats d'activitats espeleològiques entre els anys
1952 i 1956 185
4. Recull de relats d'activitats a l'avenc de l'Esquerrà
(massís del Garraf) (1953-1955) 193

Esquí

1. La primera experiència amb uns esquís
(el Brull, massís del Montseny) 211
 2. El Puigllançada amb esquís (Prepirineu català) 214
 3. L'Aneto amb esquís..... 220
- Bibliografia consultada 227

Pròleg

Aquest llibre que tens a les mans, en síntesi, no pretén ésser més que un petit recurs per procurar fer arribar a tothom la diversa i polifacètica trajectòria d'un dels millors referents que tenim, a dia d'avui, de l'excursionisme a Catalunya. Aquesta labor no hauria estat possible sense la generosa connivència de qui ha estat companya de molts anys d'en Josep Maria, l'Anna Maria Pallejà i també del minuciós treball que hi han dedicat els amics Albert i Òscar Masó.

Josep Maria Torras, mitjançant els seus rigorosos i detallats apunts, narrats en primera persona, manuscrits la majoria utilitzant un tipus de lletra amb caràcters molt petits, ha deixat constància d'un tarannà únic i ben peculiar. Són uns valuosos retalls d'unes vivències extraordinàries, assolides mitjançant el concurs d'una excel·lent i activa preparació tècnica i física, aconseguida mercès a l'experiència acumulada en el decurs de molts anys de trescar, d'observar i d'aprendre a conèixer i estimar, pregonament, la natura.

Malgrat que en el procés de servir memòria d'una entusiasta activitat muntanyenca en els seus metòdics apunts, en què primer utilitza, principalment, la llengua castellana, no tarda gaire a aplicar el català al text dels escrits. Com totes les coses, també és el resultat d'un bon i pacient aprenentatge que, amb el pas del temps, li atorgarà un profund coneixement de la gramàtica i de l'ortografia en llengua catalana. Fins i tot, ben sovint ofereix la seva desinteressada col·laboració per revisar, «amb molta corda», i incorporar esmenes puntuals als diversos treballs redactats, amb més bona voluntat que encert, pels seus amics i companys excursionistes.

Com es pot comprovar llegint les seves interessants ressenyes, l'actuació d'en Torras no es va limitar pas a abastar una única i

exclusiva modalitat esportiva: l'escalada, l'espeleologia, l'esquí, les excursions per les diverses serralades i un dilatat afegitó, únicament són testimoni de l'evident raó d'un diminut bocí de les seves prioritats. Cal incloure al seu ampli «currículum» les nombroses participacions en proves d'atletisme, curses populars i en les caminades de resistència. Per exemple, l'any 2000 concorre a la maratoniana travessa per muntanya que uneix el monestir de Santa Maria de Ripoll amb el de Santa Maria de Poblet; en diverses oportunitats s'inscriu a la clàssica prova Matagalls-Montserrat; també participa, a l'estiu de 1995, en una de les rutes aleshores més emblemàtiques del món excursionista: la Núria-Queralt, que, personalment i voluntàriament, allarga fins a arribar a la ciutat de Berga i, alhora, el veiem present en diverses maratons i curses de cent quilòmetres de recorregut, fins i tot més enllà de les nostres fronteres.

Però, indiscutiblement, una de les seves dèries més preuades fou la dedicació a l'escalada. La casualitat el va encaminar a conèixer Joan Nubiola, amb qui compartirien una llarga i fructífera amistat i col·laboració que es va veure reflectida en l'obertura de nombroses i agosarades vies d'ascensió a moltes i diverses agulles i parets rocoses ubicades, principalment, a la muntanya de Montserrat. La cordada Torras-Nubiola encara avui és una excel·lent referència que tenen en compte, admiren i respecten els actuals practicants de l'escalada al nostre país. El decés, a finals de 2014, del company Nubiola fou un cop molt dur i dolorós per al Josep Maria.

En el decurs de l'any 1978, amb el destacat amic santcugatenc Josep Barberà i el barceloní Joan Nubiola, funden el Grup Cavall Bernat, que a hores d'ara acull més d'un miler de persones que acrediten haver assolit el cim d'aquest famós i carismàtic monòlit montserratí.

Dins del món de l'espeleologia, inscriu el seu nom a la meritòria i destacada activitat desenvolupada en l'avenc de l'Esquerrà (Garraf) i, junt amb el company Óscar Andrés (GES, del Club Muntanyenc Barcelonès), propicien el descobriment, l'exploració i la topografia de diverses cavitats subterrànies, principalment les que rauen situades a la zona de Sant Llorenç del Munt i de la serra de l'Obac.

L'any 1987 es funda la Peña 100 Km Domingo Catalán, dedicada a divulgar i a promocionar les curses d'ultrafons. En Josep Maria n'és escollit president.

Alhora, val la pena afegir que a finals de 2019 la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC), en el transcurs d'un emotiu acte d'homenatge celebrat a Barcelona, li va atorgar la màxima distinció: l'ensinya d'or en reconeixement a la seva llarga i brillant trajectòria. Ja finalment, cal remarcar que en Torras ha estat capaç de deixar la seva empremta a tots i cadascun dels cims de més de tres mil metres d'altura dels Pirineus i que, en arribar les festes nadalenques, no va faltar mai la seva presència a la tradicional i popular portada del Pessebre de la Castellassa de Can Torras, un monòlit rocós ben entranyable per a ell i que havia escalat més de cent cinquanta vegades.

Per tot això que amb senzillesa hem procurat descriure i molt més que, sens dubte, se'ns queda al pap, per mèrits propis i no pas per casualitat, Josep Maria Torras Homet ara ja forma part del reduït grup d'autèntiques llegendes, gairebé un mite d'una pràctica esportiva que massa sovint resta ignorada o menystinguda pels mitjans de comunicació.

JAUME TORRENS CALVÓ

RAFAEL SERRA LLANAS

Centre Excursionista de Castellar del Vallès

Presentació

a càrrec de la família Torras Pallejà

Més d'una vegada, mentre escoltava el pare explicar-se i recuperar de la memòria dada rere dada, em trobava pensant: «i el dia que se'n vagi tot això se n'anirà». És des d'aquesta emoció que vull fer arribar el meu agraïment a l'Òscar i a l'Albert Masó per aquesta iniciativa i per tot el temps emprat a llegir i endreçar els papers,

La família Torras Pallejà al cim de la Pica d'Estats el dia 18.07.1976. D'esquerra a dreta: Judith Torras, Anna Maria Pallejà, Eva Torras, J. M. Torras i David Torras. (Foto: Col·lecció Josep Maria Torras Homet)

escrits i llibretes que el pare havia anat omplint i guardant amb tanta cura. Però, sobretot, pel temps que li va dedicar en vida. El pare no va perdre mai la il·lusió per sortir a muntanya, sempre en portava una de cap. De les parets a les caminades i dels pics punxuts als turons planers, va anar adaptant els seus objectius a la poca vista i al pas dels anys. Tossudament i potser a contracor, sens dubte... Però, amb companys com vosaltres, va poder enfilarse gairebé fins a l'últim dia.

Quan ens trobàvem de vacances, ja tenia l'excursió preparada, i encara una segona per si de cas «fa bon temps i podem aprofitar-ho». Embrancades vàries que sempre van acabar bé, fent cim encara que fos fora d'horari. I fora d'horari ens va deixar, sense temps d'acomiar-nos. És per això que avui aprofito l'avinentesa per agrair a tots els qui d'una manera o altra us va deixar «embrancar» per ell. A tots els companys de cordada i de caminada i al Martí Llobet, que va acceptar acompanyar-lo en la que fou l'escalada definitiva.

JUDITH TORRAS PALLEJÀ

Castellar del Vallès

3 de novembre del 2022

Torras, el caminar lleuger

El Josep Maria tenia uns ulls una mica petits, com esforçats per veure-hi sempre una mica més enllà. Però sota aquelles celles amples i blanques hi havia uns ulls blaus vivíssims, tal vegada com sempre havia estat ell. Duia una cueta llarga i prima, i un bigoti característic que li donava un aire singular i inconfusible. Així van ser ell i les seves activitats al llarg de tants anys a la muntanya. Aquesta aparença entre geni i misantrop el podien fer semblar distant però era tot el contrari: una persona oberta i pròxima. Casa seva sempre va ser oberta per a tothom que necessitava una dada, consultar el seu arxiu o demanar-li una opinió. Tenia uns coneixements enciclopèdics i una memòria prodigiosa. Tant et podia dir l'etimologia occitana d'un cim com recordar una savina salvadora de la xemeneia més pregona de Montserrat. Tenia un humor molt fi, a vegades només delatat per un imperceptible moviment del bigoti, com una pista per estar alerta. I, amb humor i una aparent despreocupació per allò que feia, va fer milers de cims, centenars d'escalades i vies noves, avencs i coves, curses i marxes, i articles de muntanya en diversos mitjans.

Aquest caràcter sorneguer va tenir ànima bessona quan es va ajuntar amb Joan Nubiola; ells dos van ser uns *rara avis* tota la vida, un vers lliure inclassificables des de la postguerra fins que es van lligar per últim cop. Hom té la sensació que sempre van fer el que van voler. Tots dos eren divertidíssims, ocurrents, provocadors. Aquest aire desenfadat, sovint alimentat per ells mateixos, els ha fet passar per una cordada singular, senzillament perquè sempre van anar a la seva. Els fets de la Mòmia¹ —només dos anys

¹ Llegiu el relat del cinquè capítol de l'apartat d'escalada.

després, la senyera en l'entronització de la Mare de Déu—² i les seves previsible conseqüències, la voluntat d'escriure en català de seguida o batejar una via com a CNT³ no semblen d'uns ximplets caiguts del cel. Els agradava tocar la *pera*⁴ amb sentit de l'humor. Tots dos eren uns murrís.

Va ser d'una generació que encara va conèixer la gent que treballava al bosc i a la terra. Coneixia tots els racons i topònims i, tot i així, encara en va batejar de nous. Li agradaven els aspectes lingüístics i terminològics de la muntanya. La dèria toponímica i etimològica de tants indrets propers i llunyans. Una fixació tossuda per ser fidel als mots originals i una originalitat divertida —però poc cridanera— per batejar allò que encara no tenia nom. Al turó de les Nou Cabres li va sortir família: el turó del Boc i el turó dels Cabrits. A la Pica d'Estats va redescobrir una cota de 3.000 m que va batejar com a cap de la Coma de Riufred. Altres vegades feia un camí invers i traduïa de manera divertida cims catalans al castellà: Torreneules per *Tuestabarquillos*, o Mulleres per *Con Gafas*.

A la muntanya va excel·lir en allò que modernament n'hem dit minimalisme. Sorpren a dia d'avui veure com algú forjat a la cultura dels centres excursionistes, dels cursos i dels discursos de la prevenció en va fer tan poc cas. Va destil·lar i aprimar la motxilla al mínim indispensable. Allò que no cabia a la minúscula motxilla era que no feia falta. Per escalar no va portar mai talabard; es lligava amb la corda amb un nus de bulin, duia una cinta plana amb un vuit i un mosquetó —sense rosca— per rapelar i un altre mosquetó per autoassegurar-se si calia amb un ballestrinca —que ell en deia

² L'any 1947 es va penjar una senyera gegant al *Gorro Frigi* davant de les autoritats franquistes de l'època.

³ Via CNT (Capeta-Nubiola-Torras) al Sabre. També agulla CNT o dels Tres a Montserrat. Coincideix amb l'acrònim del sindicat Confederación Nacional del Trabajo, de caire anarcosindicalista i que va patir la forta repressió del franquisme.

⁴ Vegeu la fotografia de la xapa confeccionada amb referència als afers de la Mòmia (p. 160).

nus de pardal. S'havia concedit el luxe d'anar amb uns peus de gat (uns EB Super Gratton) que s'havia fet modificar pel sabater per incorporar-hi un taló i fer-los més còmodes.

Des del naixement de les sabatilles modernes de córrer, mai més no va agafar unes botes de muntanya. Tant era que fos una caminada als entorns de Castellar que un 3.000 al Pirineu. Duia molt poc abric en qualsevol activitat, encara que fos d'alta muntanya; una dessuadora i un paravent. Quan plovia i no feia fred, es quedava en calçotets i guardava la roba en una bossa de plàstic per tenir-la seca després. Era frugal en qualsevol activitat. Rarament portava menjar i aigua! Sorprenia veure'l fer activitats exigents i no fer mai un glop d'aigua ni un mos.

Va gaudir sempre d'una forma física sorprenent, més tenint en compte el munt d'activitat que havia arribat a fer. Passada la setantena llarga, encara feia marxas de 100 km, i fins als noranta anys

D'esquerra a dreta, Martí Llobet i Josep Maria Torras fixant el 41è pessebre del Centre Excursionista de Castellar del Vallès al cim de la Castellassa de Can Torras el dia 10.12.2006. (Foto: Òscar Masó Garcia)

encara era capaç de fer tres flexions en barra! Era de complexió menuda i fibrada, i sempre es movia ràpid i àgil, fins i tot quan ja gairebé no s'hi veia. Havia anat perdent la vista de mica en mica i te'l podies creuar i que no et veiés. En canvi, els seus camins habituals se'ls sabia de memòria i hauria passat per una persona entotsolada en els seus pensaments. Com que era una mica presumit, dissimulava que tenia poca vista; quan hi havia escales, buscava discretament amb el peu el primer graó i després —de memòria— ja pujava d'una tirada amb el cap ben dret.

Era molt valent, potser fruit d'un tremp forjat als anys heroics, i no tenia mai por. Confessava que a la vida cal tenir una mica de sort, que una pedra et pot esberlar el cap o caure just al costat d'un peu. A ell sempre li va caure al costat; sortosament, perquè mai no va dur casc. En canvi, al seu costat, jo sempre tenia una mica de por. Tant li feia una savina com un romaní, rapelava de qualsevol lloc. Es refiava de burins podrits, de filferros rovellats i de cintes recremades pel sol. A la normal de la Castellassa de Can Torras encara hi ha un pitó amagat que és un clau de llit reciclat que ell va posar-hi fa cinquanta anys. Al final vaig entendre que la providència es posava al seu costat i que si havia arribat fins a aquella edat sense prendre mal no seria amb mi quan li passés. No cal dir, però, que quan jo vaig entendre que ell tenia la sort de cara, jo redoblava les meves precaucions per no jugar amb l'estadística. Amb les probabilitats devia pensar ell quan, després de presenciar el greu accident d'un company a l'Agulla Gran del Pas del Príncep⁵ va obrir el mateix dia la via Torras Homet a l'Esquelet en solitari l'any 1952.

No portava mai piolet i pocs cops grampons. Això, que està fora de qualsevol pràctica recomanada a l'hivern, l'havia portat a tenir algun ensurt, però mai prou gros per fer-lo canviar d'opinió. Era millor improvisar una fulla de piolet amb una pedra cantelluda que

⁵ Al company de cordada se li va escapar la corda fent ràpel i va caure des del collet fins al peu de canal. Vegeu el vuitè relat del recull d'escrits que conformen el sisè capítol de l'apartat d'escalada.

haver de dur-lo sempre per si un dia feia falta. Tot això portava inevitablement a escenes còmiques al seu costat: tu escalaves amb material modern i a l'altre cap hi tenies una persona que superava la vuitantena amb una corda lligada a la cintura que provocava l'espant de l'observador anònim que no sabia que el Torras ja era una llegenda... O la gent vestida amb modernes jaquetes impermeables i ell amb calçotets sota la pluja amb la roba seca.

Va practicar sempre una escalada al marge de les modes, sempre fidel a un tipus d'escalada senzilla però de bella factura. En alguns dels seus escrits parla de l'*escalada natural* per referir-se a les vies que ells obren, entesa com la que busca el camí més lògic i senzill d'una paret, la que requereix menys material i menys intervenció. És per això que són els grans mestres de les vies més ben trobades del IV+ a Montserrat. En aquest sentit, són una raresa perquè la generació anterior —com Jordi Panyella, *Pany*— ja havia aconseguit vies molt més difícils i les posteriors no cal dir que van pujar el llistó fins a límits impensables. En canvi, ells, escaladors sens dubte ben dotats, van optar per no buscar el més difícil i es van dedicar a anar buscant la simplicitat. Aquest *arrampicare divertendosi* serà el seu lema i el seu segell. Veuen néixer les pitonisses, l'escalada acrobàtica, les directíssimes, l'artificial laboriós i l'escalada esportiva però, en canvi, no agafen cap d'aquestes modes i continuen obrint vies amb un talent innegable per descobrir els recorreguts més ben trobats. Aquest camí de simplicitat sembla que ara retorna fent un camí invers. L'escalada artificial la trobava un ofici rutinari per pujar a qualsevol lloc, que matava l'impossible i l'escalada esportiva, que ell en deia *gimnàstica* amb un cert menyspreu, la trobava la menys lliure de totes. No obstant això, es va entendre amb totes les generacions d'escaladors i es va lligar sense recança amb gent més jove. Tinc molt viva la il·lusió de fer la primera escalada junts, quan jo tenia divuit anys i ell ja s'apropava als setanta. Després en vam fer d'altres i mai no va ser alligador amb mi; en canvi, jo sempre aprenia coses al seu costat. De la mateixa manera reconeixia el mèrit i la vàlua dels altres, encara que fessin activitats que a ell no li interessessin. I això era

una altra característica seva, de seguida va trobar el seu camí. No li van interessar hivernals fredes, ni muntanyes on fa sempre mal temps, ni llocs amb neu dolenta, ni camins massa fressats. Pujava algunes muntanyes només perquè tenien un topònim bonic o misteriós. Altres les va repetir una infinitat de vegades fins a arribar a un número rodó, que tan podia ser un capicua com un joc numèric.

També era de caràcter tossut. Amb els anys havia trobat el seu estil i era impermeable als canvis que no anessin en la seva direcció. Era una tossuderia de fer la seva, de no discutir. Davant un trencall de camins, si ell creia que era per l'esquerra mai no hauria anat cap a la dreta. Hauria dit: «Ves fent, ja ens trobarem més endavant.» Si hi afegim que era un home tenaç i més metòdic del que semblava, tenim gairebé tots els ingredients per entendre com va poder arribar a fer tanta activitat. Els seus números són tothora extraordinaris en els àmbits que va practicar; només en una sola disciplina ja mereix la sorpresa i el reconeixement. Va ser una persona incansable que no va deixar de buscar mai allò que va trobar en les primeres excursions a la Mola.

Josep M. Torras havia anat lleuger a tot arreu. Poc material i màxima eficiència. De coses petites n'havia fet vies molt belles. De la senzillesa, filosofia. Paradoxalment, però, aquest passar lleuger ha deixat petja en la història de l'excursionisme d'aquest país. Tots els que hem tingut la sort de compartir moments amb ell hem tingut la sensació de privilegi.

MARTÍ LLOBET